

УДК [378:147:37.011.3-051]:39

**АДАПТАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ МЕТОДИКИ
«ЖИВА БІБЛІОТЕКА» ДО УМОВ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ
ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ**

В. М. Гриньова, О. В. Новіков, К. А. Юр'єва

**ADAPTATION OF THE "LIVING LIBRARY" INTERACTIVE METHOD
FOR THE PEDAGOGICAL EDUCATIONAL PROCESS
OF AN EDUCATIONAL ESTABLISHMENT**

V. M. Grinyova, O. V. Novikov, K. A. Yuryeva

Надання пріоритету формуванню особистісного складника міжкультурної компетентності спричинює пошук інноваційних форм і методів роботи, які сприятимуть не тільки набуттю студентами досвіду «живого» спілкування з представниками різноманітних культур, але й подоланню наявних у свідомості майбутніх учителів і вихователів етнічних стереотипів, упереджень і забобонів. Виконанню цього завдання сприяє використання потенціалу міжнародного контингенту студентів педагогічного університету – представників різних країн, культур, світоглядів, способів життя.

Інтерактивний формат «Жива Бібліотека» розглядається як важливий елемент створеного в педагогічному університеті середовища міжкультурного спілкування, що робить зримою мультикультурність сучасного світу та реалізує на практиці ідею міжкультурного діалогу, оскільки сприяє початку живого спілкування між людьми – представниками різних культур. Схарактеризовано специфіку методики підготовки та проведення занять у форматі «Живої Бібліотеки», яка забезпечує майбутнім учителям і вихователям можливість набути досвід безпосереднього спілкування з представниками різноманітних культур. Специфіка полягає в ретельній підготовці учасників до заходу: підготовці різноманітної інформації, наочності, роздавальних матеріалів, прийомів типу «Криголам» (для Живих Книг), а також доборі різноманітних запитань до Живих Книг (для Читачів Живої Бібліотеки). Розкрито особливості адаптації позанавчального формату «Живої Бібліотеки» до умов навчального процесу педагогічного вишу, що полягає, зокрема, в розробці та запровадженні системи оцінювання Книгами роботи Читачів та підведенні підсумків за методом експертного опитування.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, особистісний складник міжкультурної компетентності, етнокультурне різноманіття сучасного суспільства, Жива Бібліотека, Живі Книги, Читачі, етнічні стереотипи, упередження, забобони, майбутні вчителі і вихователі.

Providing the priority of the personalized component formation of intercultural competence triggers the search of innovation forms and work methods, which will facilitate not only the acquisition of “live” intercourse by students with different cultures representatives but also overcoming ethnic stereotypes which are present in the minds of future teachers and educators as well as preconceptions and biases. Taking advantage of the international contingent of pedagogical university students – different countries representatives, cultures, outlooks, and ways of life – will help solve this task.

“Living Library” interactive format is regarded as a crucial element of the intercultural social environment creation on the grounds of a pedagogical university, which makes visible the multicultural realia of the contemporary world and realizes the idea of the intercultural dialogue through practice, as it facilitates the beginning of the live communication between people – different cultures representatives. The specificity of the training methods and conducting lessons in the “Living Library” format has been characterized, which provides future teachers and educators with a possibility to acquire the experience of the immediate communication with various cultures representatives. The specificity lies in the thorough preparation of the participants for the event: preparation of diverse information, the use of visual aids, handouts, “Icebreaker” approach (for Living Books), as well as the choice of miscellaneous questions to Living Books (for Living Library Readers). Peculiarities of the extracurricular “Living Library” format adaptation to the terms of the pedagogical university educational process have been discovered, which are in particular the development and implementation of the Readers’ work evaluation system by Books and summarizing in accordance with the expert questioning method.

Key words: intercultural competence, personalized component of intercultural competence, ethnic cultural diversity of the contemporary society, Living Library, Living Books, ethnic stereotypes, preconceptions, biases, future teachers and educators.

Вступ. Затверджена в 2015 р. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді ґрунтується на визнанні того, що в Україні складається єдина українська політична нація, та виходить з ідеї об’єднання різних народів, національних та етнічних груп, які проживають на території України, довкола ідеї української державності, українського громадянства, що виступають загальними надбаннями, забезпечують їхній всебічний соціальний та культурний розвиток. А тому вкрай важливо забезпечити усвідомлення учнями культурної різноманітності, толерантне ставлення до інших культурних цінностей, розуміння історичних витоків регіональних та національно-мовних особливостей України. Виконати це актуальне соціальне замовлення спроможний лише вчитель, який сам здатний до ефективної професійної діяльності в умовах етнокультурно розмаїтого соціуму. І забезпечити таку здатність покликана міжкультурна компетентність учителя і вихователя.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Теоретико-методологічні та психолого-педагогічні засади формування міжкультурної компетентності вчителя і

вихователя, підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах етнокультурно розмаїтого суспільства розкрито дослідниками: О. Гуренко (2005), Л. Волик (2005), С. Радул (2014), Н. Самойленко (2013), Є. Чорний (Чёрный, 2010), V. Bedeković (2011), D. Bender-Szymanski (2013), N. Hrvatić та E. Piršl (2007) A. Lanfranchi (2013) та ін.

Нами розкрито суть поняття «міжкультурна компетентність учителя» (Юр'єва, Тищенко, 2014), виявлено структуру міжкультурної компетентності (Гриньова, Карпова, 2011; Юр'єва, 2009; Юр'єва, Тищенко, 2014), досліджено шляхи й умови її формування (Гриньова, Карпова, 2011; Гриньова, 2015; Юр'єва, 2004; Юр'єва, 2012). У структурі міжкультурної компетентності виокремлено три складники: особистісний (толерантність до проявів інокультурності, спрямованість на толерантну взаємодію з представниками інших етнічних культур, прагнення до самовизначення у сфері міжкультурної комунікації, етнокультурна спрямованість особистості), когнітивний (знання про історію, побут, матеріальну, духовну та соціо-нормативну культуру різних народів, а також знання основних нормативних документів, що регламентують здійснення міжкультурної освіти в Україні), діяльнісний (уміння працювати з багатокультурним дитячим колективом та індивідуально – з дітьми-представниками різних етносів, співпрацювати з багатокультурним соціальним оточенням) (Юр'єва, 2009; 2016, с. 211-214, 216-219).

Оскільки міжкультурна компетентність є стійкою характеристикою особистості, спроможної до успішної професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства, саме особистісний складник зазначеної компетентності визнано нами ключовим у її структурі.

Мета статті – розкрити особливості застосування інтерактивної методики «Жива Бібліотека» в умовах освітнього процесу закладу вищої педагогічної освіти з метою формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів і вихователів.

Виклад основного матеріалу. Акцент на особистісному складникові міжкультурної компетентності спричинює пошук нових адекватних форм і методів освітньої роботи. Зокрема, йдеться про створення в педагогічному виші освітнього середовища міжкультурного спілкування, організацію взаємодії студентів, науковців, освітян, громадських організацій національних меншин з метою вивчення особливостей традиційних і сучасних культур народів, представники яких мешкають на Слобожанщині. З метою забезпечення для студентів умов для набуття

досвіду міжкультурного спілкування запропонована нами методика роботи передбачала проведення практичних занять в інтерактивному форматі «Живої бібліотеки».

У контексті створення в педагогічному виші середовища міжкультурного спілкування можемо говорити про необхідність і педагогічну доцільність використання освітньо-виховного потенціалу, утвореного присутністю в контингенті багатьох вітчизняних вишів іноземних студентів. Зокрема, йдеться про виняткову можливість українських студентів таких вишів набути досвід «живого» спілкування з представниками різноманітних культур (Юр'єва, 2012).

У ХНПУ імені Г. С. Сковороди в різні роки навчалися і навчаються студенти й аспіранти з понад 30 країн близького і далекого зарубіжжя: Азербайджану, Алжиру, Болгарії, В'єтнаму, Гани, Гвінеї, Грузії, Ефіопії, Ємену, Йорданії, Ізраїлю, Індії, Іраку, Ірану, Китаю, Конго, Лівії, Малі, Марокко, Молдови, Непалу, Нігерії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Пакистану, Палестини, Росії, Саудівської Аравії, Сенегалу, Сирії, Судану, Таджикистану, Туркменістану, Туреччини, Уганди, Японії.

Проводяться дні культури країн походження іноземних студентів і країн, мови яких (а це 11 європейських і східних мов) вивчаються в університеті. Процесу адаптації студентів-іноземців до інокультурного оточення сприяє закріплення за кожним із них волонтера з числа українських студентів, який допомагає знайомитися з особливостями вітчизняної культури, побуту, соціальними реаліями.

З метою вироблення в українських студентів умінь спілкуватися з представниками різноманітних культур, а також подолання в їхній свідомості можливих наявних негативно забарвлених етнічних стереотипів і забобонів нами з успіхом застосовується проведення практичних занять у форматі Живої Бібліотеки. «Жива бібліотека» – це інтерактивна технологія, що робить зримою мультикультурність сучасного світу та реалізує на практиці ідею міжкультурного діалогу, оскільки сприяє початку живого спілкування між людьми – представниками різних культур.

Перша Жива Бібліотека була «відкрита» в 2000 р. в Данії під час музичного фестивалю. З тих пір цей унікальний рух завоював прихильність і підтримку Ради Європи, поширився на Америку та Австралію і значно розширив «асортимент» Живих Книг. Засновник руху Живих Бібліотек Ронні Ейбеджел так сформулював концепцію цього

проекту: «Ми працюємо за принципом, що надмірна жорстокість і агресія виникає між людьми, які не знають один одного. Жива бібліотека може зблизити людей, які навряд чи зможуть зустрітися іншим способом» (Пот'є, 2010).

Наразі Живі Бібліотеки активно працюють у Норвегії, Фінляндії, Швеції, Ісландії, Португалії, Великобританії, Польщі, Угорщині, Чехії.

Модель Живої Бібліотеки була модифікована відповідно до українських реалій та люб'язно надана представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні.

Формат Живої Бібліотеки було започатковано як позаосвітній захід, тому виконана в процесі теоретико-експериментального дослідження його модифікація і адаптація до умов освітнього процесу педагогічного вишу може вважатися безумовною методичною інновацією (Юр'єва, 2004, 2011, 2013, 2016, с. 326-329; Юр'єва, 2011).

Захід отримав таку назву внаслідок того, що для опису функцій його учасників використовується бібліотечна термінологія: Живі книги – носії різноманітних культур, у нашому випадку – студенти й аспіранти-іноземці; Читачі – ті, хто прагне дізнатися щось нове для себе про іншу культуру від її носія, в нашому випадку – студенти-українці; «читання Живої Книги» – спілкування студентів – представників різних етнічних культур. У ХНПУ імені Г. С. Сковороди Читачами були студенти-другокурсники факультету початкового навчання, Живими Книгами – студенти й аспіранти з Азербайджану, Алжиру, Болгарії, В'єтнаму, Вірменії, Грузії, Ірану, КНР, Республіки Конго, Республіки Корея, Таджикистану, Туркменістану.

Сутність заняття в форматі Живої Бібліотеки полягає в десятихвилинному вільному спілкуванні малої групи студентів-Читачів (4–6 осіб) з Живою Книгою. Жива Книга відповідає на найрізноманітніші запитання Читачів щодо культури своєї країни, особливостей системи освіти, звичаїв і традицій догляду за дитиною та її виховання тощо.

Після закінчення десятихвилинного терміну відбувається ротація Книг, і група студентів-Читачів продовжує спілкування з іншою Живою Книгою. Одночасно працюють декілька Живих Книг і відповідна кількість малих груп студентів-Читачів. Упродовж заняття кожен студент встигає поспілкуватися з шістьма-сімома Живими Книгами – представниками різноманітних етнічних культур.

Специфіка проведення навчального заняття в форматі Живої Бібліотеки, коли Книгами виступають студенти-іноземці, полягає в

необхідності ретельної попередньої підготовки, коли викладач консультує майбутні Книги щодо відбору найбільш цінної в пізнавальному відношенні інформації, а також форм і засобів її презентації. Живим Книжкам доцільно мати карту своєї країни, фотографії, альбоми, відео та ін. Досвід показує, що надзвичайно ефективним є показ національного одягу, прийомів гри на традиційних музичних інструментах, дегустація страв національної кухні тощо.

Доцільно також мати в запасі декілька прийомів типу «Криголам», які допоможуть Живій Книзі подолати ніяковість і пасивність Читачів, зніціювати розмову та налагодити відкритий щирий діалог.

Зафіксовані в процесі інтерв'ювання та анкетування надзвичайно яскраві враження від спілкування, що їх отримують Читачі, Живі Книги та організатори занять, свідчать про достатньо високу ефективність даної інтерактивної технології. Отриманий досвід дозволив студентам позбутися наявних негативно забарвлених етнічних стереотипів, набути вмінь комунікувати й співпрацювати з представниками різних культур, стимулював розвиток міжкультурної толерантності, поваги до культурного різноманіття й розуміння його цінності.

Крім того, важливо перевірити, наскільки вдумливо й ретельно студенти готувалися до заняття в форматі Живої Бібліотеки, складаючи різноманітні змістовні питання для Живих Книжок. Тож ми розробили й застосували процедуру оцінювання роботи студентів-Читачів самими Живими Книжками. Кожна група студентів-Читачів перед початком заняття отримала свій персональний номер. Живі Книги отримали «іменні» бланки оцінювання, які заповнювали одразу після десятихвилинного спілкування з кожною групою Читачів, і здавали Помічникові Бібліотекара. У підсумку робота кожної групи студентів була оцінена кожною Живою Книгою. Обробка оцінок здійснювалася за принципами узагальнення результатів експертного опитування.

Певну інформацію надають також підсумкові анкети, які заповнюють студенти після заняття. Причому ми дійшли висновку про необхідність трансформації і порівняльного аналізу попередніх і підсумкових анкет кожного студента, що дозволить говорити як про знання, отримані студентом на занятті, так і про певні особистісних зрушення, зокрема, про зміни в емоційно-ціннісному ставленні особистості до проблем етнокультурного розмаїття суспільства. Це вимагає: 1) відмови від анонімності анкетування, що було принциповим

для авторів методики Живих Бібліотек, і 2) проведення контент-аналізу відповідей на запитання анкети.

Наведемо звіт про один із перших заходів в інтерактивному форматі Живої Бібліотеки, проведений у стінах ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

**Звіт
про проведення «Живої Бібліотеки» Ініціативи Розмаїття
3 листопада 2010 р.
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків**

Загальний огляд проведеного заходу «Жива бібліотека»:

У ХНПУ імені Г.С. Сковороди в інтерактивному форматі Живої Бібліотеки було проведено практичне заняття для студентів II курсу факультету початкового навчання.

Серед *завдань* заняття було:

- набуття майбутніми вчителями досвіду особистого спілкування з представниками різноманітних етнічних культур;
- вироблення вмінь доброзичливого й відкритого обміну думками в процесі міжкультурної взаємодії;
- сприяння формуванню толерантного ставлення до представників інших культур;
- набуття знань щодо традиційної культури різних народів;
- подолання негативно забарвлених етнічних стереотипів щодо представників помітних меншин.

Незважаючи на те, що захід Жива Бібліотека був проведений у межах навчального процесу, його ключовий принцип – створення неформального середовища для вільного спілкування представників різних культур та подолання етнічних упереджень і забобонів – був дотриманий. Про це свідчать надзвичайно яскраві враження від спілкування, отримані Читачами Живої Бібліотеки – студентами, Живими Книжками та організаторами заняття.

Статистичні дані щодо Книжок, задіяних у заході

У заході як Книжки добровільно взяли участь 8 осіб. Всі запрошені проживали в місті проведення заходу.

За етнічним походженням серед Книжок були:

азербайджанка;
алжирець;
китайці – 2 особи;
конголезець;
туркмени – 2 особи;
представниця народу ханти (Ханти-Мансійський автономний округ Російської Федерації).

За соціальним статусом усі Книжки були студентами й магістрантами різних факультетів ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Статистичні дані щодо учасників студентів – Читачів Живої Бібліотеки.

У заході взяли участь 37 студентів віком від 17 до 19 років.

Результати анкетування перед проведенням заходу:

78% (29 осіб) заповнили анкети до проведення заходу. Вони назвали 24 з 29 етнічних груп, представники яких навчаються в ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Зокрема, були названі: українці, росіяни, азербайджанці, араби, африканці, білоруси, в'єтнамці, вірмени, грузини, євреї, індійці, іранці, китайці, корейці, лезгини, ліванці, роми, румуни, таджикки, татари, турки, туркмени, узбеки, японці. Респонденти повідомили, що за основним місцем їхнього проживання також мешкають представники 19 етнічних груп: українці, росіяни, азербайджанці, араби, африканці, білоруси, в'єтнамці, вірмени, грузини, євреї, китайці, палестинці, поляки, роми, татари, турки, туркмени, узбеки, чуваші. Поряд з цим, в анкетах згадуються такі собі *чувахи* (вочевидь (з контексту), чуваші) та *езіти*.

10 студентів (34%) зазначили, що не знайомі з представниками цих груп, за винятком українців і росіян.

4 особи (14%) майже нічого не знають про інші народи. 10 осіб (34%) з прикрістю визнають, що мають лише окремі уривчасті відомості про країни походження, релігію, особливості національного вбрання, деякі традиції та свята представників інших етнічних груп. Найхарактернішими є такі висловлювання (у порядку зменшення частотності згадувань) [збережено стилістику оригіналу]:

- вони вшановують культуру, традиції і вірування свого народу;
- у них інша мова, одяг, релігія, традиції, свята;
- вони приїжджають до нашої країни, щоб знайти кращі умови для проживання або навчатися за обраною спеціальністю;
- вони дуже цікаві й можуть нам розповісти дуже багато цікавого про себе і свою країну. І від нас вони очікують того ж;
- пишаються своєю нацією;
- дуже ввічливі, привітні, добрі люди. Дівчатам роблять дуже багато приємних компліментів, виховані.

Лише одна особа (3%) зазначає, що знає «багато цікавого, особливо стосовно шлюбів, сімейних традицій та гостинності», оскільки підтримує дружні стосунки з представниками інших етнічних культур (ромами, євреями та чувашами), які мешкають неподалік.

Переважна більшість респондентів підкреслюють, що хотіли б більше дізнатися про культуру інших народів.

Серед джерел інформації названі:

безпосереднє спілкування – 22 відповіді (76%), у тому числі:

за місцем проживання – 8 відповідей (28%);

в школі – 3 відповіді (10%),

в університеті – 3 відповіді (10%);

друзі та знайомі – 12 відповідей (41%);

книги – 4 відповіді (14%);

періодична преса – 4 відповіді (14%);

телебачення – 4 відповіді (14%);

учителі – 3 відповіді (10%);

розповіді батьків – 2 відповіді (7%);

Інтернет – 2 відповіді (7%).

Результати анкетування після проведення заходу:

З 37 студентів, які взяли участь у заході, 78% (29 осіб) заповнили анкети після проведення заходу. Вік респондентів від 17 до 19 років; усі дівчата.

Серед тих, хто заповнив анкету, 93% респондентів (27 осіб) відповіли, що відкрили щось нове для себе під час заходу. Порадили б своїм друзям відвідати таку подію 97% (28 осіб). Стільки ж респондентів – 97% (28 осіб) – оцінили ідею живої бібліотеки як «геніальну» та «кльову». Дещо менш задоволеними залишилися студенти розмаїттям Книжок. Як «геніальне» та «кльове» оцінили його лише 72% респондентів (21 особа). В основному жаль в анкетах висловлювався з приводу того, що студенти встигли поспілкуватися не з усіма наявними Книгами (часу вистачило лише на 5 сесій). Також студенти виявляють бажання в майбутньому поспілкуватися з Живими Книгами з Англії, Німеччини, Туреччини, Єгипту, Японії, США, Італії.

Витяги з відповідей студентів на питання з анкети, заповненої після проведення заходу:
Яке було Ваше найяскравіше враження під час читання Книжок?

- Кожна Книга цікава по-своєму.
- Було надзвичайно цікаво дізнатися про різні народи та їхні традиції, побачити національне вбрання та архітектурні пам'ятки, дізнатися про різноманітні обряди.
- Усі Живі Книжки з радістю розповідали про свою країну, тому було дуже приємно з ними спілкуватися. Але дуже прикро, що було мало часу, і ми не встигли познайомитися з усіма Живими Книгами.
- Відкритість та щирість Книжок.
- Взаємоповага і обопільне прагнення знаходити спільну мову, адже певною мірою ми теж виступали в ролі Книжок.
- У них [Книжок] – чистий погляд, а значить і добра душа.
- У мене було враження, що я на мить стала представницею їхнього народу.
- Вразили теплі відносини між Читачами та Книжками. Складалося враження, що ми давно вже знайомі.
- Отримала задоволення від спілкування з такими цікавими Живими Книжками. Є бажання поспілкуватися ще.
- Всі Книжки дуже по-доброму спілкувалися з нами, були приязними та кльовими ☺.
- Дуже гарно організований захід.
- Книжки гарно підготувалися до цього заходу і з задоволенням відповідали на наші питання. Вони змогли так розповісти про себе, що надзвичайно нас зацікавили і при цьому дали багато нової інформації.
- Демонстрація справжнього китайського чаю і розповідь про чайну церемонію.
- сам факт такого спілкування

Чи Ви дізналися щось нове для себе під час читання Книжок?

- У нашому регіоні живуть представники дуже багатьох націй. Всі вони мають свої традиції та звичаї. Дуже цікаво дізнатися про інших людей і мати їх за друзів.
- Про деякі традиції я знала раніше від іноземців, які мешкають у гуртожитку, але деякі були для мене новими.
- Майже все було новим. Дізналася багато про традиції, побут, національні кухні, промисловість і клімат, враження від України.
- Їхні традиції та побутові звичаї, їхнє ставлення до інших народів.
- Дізналася, як одружуються, які страви любляють готувати, як святкують Новий рік, як люди ставляться до батьків та взагалі старших за себе.

- Я тепер знаю, як китайською буде «Я тебе кохаю»!
- У Баку є Дівоча вежа, з якої стрибнула закохана дівчина через те, що не могла бути разом зі своїм коханим.
- Зрозуміла, що мені найбільше хотілося б побувати в Туркменістані, адже моє захоплення – коні, а там розводять ахалтекінців.
- Дізналася, що в Туркменістані президента обирають не на 5 років, а до кінця його життя.
- Книжка з Туркменістану розповіла, що перед одруженням дівчата повинні ходити повністю закриті, а після весілля не мають права говорити зі старшими за себе 40 днів.
- Дізналася, що в Алжирі школа має два ступені, і після закінчення кожного видають диплом.
- Дізналася, що в Алжирі живуть люди трьох національностей і всі є корінними мешканцями, що розмовляють вони французькою.
- Дізналася багато нового про Алжир, оскільки раніше мало знала про цю країну. Дізналася про традиційні ремесла Туркменістану та промисловість Конго.
- Дізналася, що означають кольори прапорів інших країн. Чому наші Книжки приїхали здобувати освіту саме в Україну.

Чому б ви порадили своїм знайомим відвідати захід?

- Завдяки Живій Бібліотеці можна завести нових цікавих друзів – представників інших народів.
- Це дуже цікаво і корисно. Ви дізнаєтесь багато нового для себе.
- Це геніально і чудово. Ми хочемо, щоб такі заходи проходили частіше. Дякую за цю зустріч.
- Дуже цікаво спілкуватися, дізнаватися щось нове, отримувати незабутні враження і змінювати свою думку.
- Можна отримати відповідь на питання, на які не знайдеш відповіді в книжках.
- Це цікаво й надзвичайно!
- Я б дуже хотіла, щоб мої всі друзі відвідали Живу Бібліотеку, дізналися більше про різні народи та їхні культури.
- Це набагато краще, ніж просто прочитати звичайну книжку, адже живе спілкування ніщо не замінить.
- Це дуже цікава й захоплююча подорож по країнах. Адже, коли читаєш звичайну книжку, в неї нічого не спитаєш. А в Живій Книжці можна спитати про все, що цікавить.
- Жива Бібліотека, на мій погляд, є найкращим методом вивчення культури, звичаїв і взагалі всієї інформації про інші країни.
- Якщо ви відвідаєте Живу Бібліотеку, ви будете перебувати під враженням цілий день. Це великий заряд піднесеного настрою, спілкування та знань, які нам до цього були недоступні. Це дуже цікаво. Якщо буде можливість, обов'язково поспілкуйтеся з представниками інших народів! Не згайте свій шанс!

Досвід проведення занять у форматі Живій Бібліотеки свідчить про те, що участь у них стимулює подальше неформальне спілкування студентів з різних країн. Таким чином інтерактивні заняття у форматі «Живій Бібліотеки» стали основою для створення й розбудови в педагогічному університеті середовища міжкультурного спілкування, яке, у свою чергу, сприяло підвищенню результативності роботи з формування

в майбутніх учителів початкової школи готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства. Середовище міжкультурного спілкування отримало продовження також поза стінами навчального закладу: нам відомі приклади дружби колишніх Читачів і Живих Книг, а також тих, хто разом брав участь у заході як Живі Книги. Спілкування колишніх студентів – представників різних культур продовжується вже майже сім років і в соціальних мережах, де коло друзів ще більше розширюється. Розцінюємо це як вагомий позитивний результат проведеної роботи.

У 2012 р. спільно з кафедрою українознавства та лінгводидактики українського мовно-літературного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди було започатковано нову форму «Живої Бібліотеки», коли студенти-іноземці стали вже читачами, а Живими Книгами – студенти, які опановують спеціальність «Українознавство».

Висновки. Надання пріоритету формуванню особистісного складника міжкультурної компетентності майбутніх учителів і вихователів зумовило пошук інноваційних методів освітньої діяльності, зокрема, використання потенціалу міжнародного контингенту студентів педагогічного університету. Використання цього потенціалу стало можливим завдяки адаптації до умов освітнього процесу педагогічного вишу інтерактивного формату «Живої Бібліотеки», участь у роботі якої надає студентам можливість не тільки набути досвід «живого» спілкування з представниками найрізноманітніших культур, але й позбутися низки наявних етнічних стереотипів, упереджень, забобонів.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в проведенні лонгітюдного дослідження впливу активної участі в роботі «Живої Бібліотеки» на рівень сформованості міжкультурної компетентності колишніх Книг і Читачів, їхню побутову поведінку та професійну діяльність в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Волик, Л. В. (2005). *Підготовка майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів*. (Дис. ... канд. пед. наук). Київ : Інститут педагогіки і психології професійної освіти НАПН України.
- Гуренко, О. І. (2005). *Формування етнокультурної компетентності студентів педагогічного університету в умовах поліетнічного середовища*. (Дис. ... канд. пед. наук). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
- Гриньова, В. М., Карпова, Л. Г. (2011). *Професійна компетентність учителя: суть, структура, умови формування*. Харків : Вид-во Віровець А. П. "Апостроф".
- Гриньова, В. М. (2015). Педагогічна культура майбутнього вчителя – організатора міжкультурної взаємодії школярів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, 1*, 130-133.
- Пот'є Л. (Ред.). (2010). *Жива бібліотека "Ініціативи Розмаїття" : посібник для організаторів*. Київ: ТОВ "Інжиніринг".
- Радул, С. Г. (2014). *Формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки*. (Дис. ... канд. пед. наук). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
- Самойленко, Н. Б. (2103) *Міжкультурна компетентність майбутніх фахівців гуманітарного профілю*. Київ : Рібест.
- Чёрный, Е. В. (2010). *Психология моделирования поликультурного образования*. Симферополь : Сонат.
- Юр'єва, К. А. (2004). Деякі аспекти формування полікультурної компетентності педагога. *Імідж сучасного педагога, 10(49)*, 55-57.
- Юр'єва, К. А. (2009). Кваліметрична модель результативності етнопедагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 17. Теорія і практика навчання та виховання, 13*, 214-220.
- Юр'єва, К. А. (2011). Інтерактивні технології в етнопедагогічній підготовці майбутніх учителів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи, 36*, 154-161. https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/36/visnuk_24.pdf
- Юр'єва, К. А. (2013). Інноваційні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах етнокультурного розмаїття сучасного суспільства. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 17. Теорія і практика навчання та виховання, 22*, 174-179.
- Юр'єва, К. А. (2012). Міжнародний контингент студентів університету як середовищний фактор особистісно-професійного становлення майбутніх педагогів. У В. М. Ефимова (отв. ред). (2012). *Международное сотрудничество в образовании в условиях глобализации* (с. 401-410). Симферополь : Апрель.
- Юр'єва, К. А. (2016). *Порівняльна етнопедагогіка в професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів*. Харків : Вид. Рожко С. Г.
- Юр'єва, К. А., Тіщенко, О. М. (2014). Компетенція, компетентність, міжкультурна компетентність учителя: сутність і зміст. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи, 42*, 169-182. <http://oaji.net/articles/2014/982-1414764151.pdf>

- Юрьева, Е. А. (2011) Интерактивные технологии подготовки будущих учителей к профессиональной деятельности в полиэтническом обществе. В М. А. Араджиони и И. В. Брунова-Калисецкая (Ред.) *Предупреждение насильственных конфликтов в мультикультурных сообществах и формирование культуры мира* (сс. 327-333). Киев : ЧП "Золоті Ворота".
- Bedeković, V. (2011). Interkulturalna kompetencija cjeloživotnog obrazovanja nastavnika. *Pedagoški istraživanja*, 8(1), 139-151.
- Bender-Szymanski, D. (2013). Interkulturelle Kompetenz bei Lehrerinnen und Lehrern aus der Sicht der empirischen Bildungsforschung. In von Auernheimer, G. (ed), *Interkulturelle Kompetenz und pädagogische Professionalität (Interkulturelle Studien)* (ss. 201-230). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Hrvatić, N., Piršl, E. (2007). Interkulturalne kompetencije učitelja. In N. Babić (ur.), *Kompetencije i kompetentnost učitelja* (pp. 221–230). Osijek : Učiteljski fakultet, Ukraine : Kherson State University Kherson.
- Lanfranchi, A. (2013). Interkulturelle Kompetenz als Element pädagogischer Professionalität – Schlussfolgerungen für die Lehrerbildung. In Von Auernheimer, G. (ed), *Interkulturelle Kompetenz und pädagogische Professionalität (Interkulturelle Studien)* (ss. 231-262). VS Verlag für Sozialwissenschaften.

REFERENCES

- Volyk, L. V. (2005). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do polikulturnoho vykhovannia uchniv.* (Dys. ... kand. ped. nauk) [*Preparation of future primary school teachers for multicultural upbringing of students.* (Thesis for a Degree Candidate of Pedagogical Sciences)]. Kyiv : Instytut pedahohiky i psykhologii profesiinoї osvity NAPN Ukrainy. [in Ukrainian]
- Hurenko, O. I. (2005). *Formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnoho universytetu v umovakh polietnichnoho seredovyscha.* (Dys. ... kand. ped. nauk) [*The forming of ethnic-cultural competence of Teacher's Training University's students in condition of polyethnic field.* (Thesis for a Degree Candidate of Pedagogical Sciences)]. Kharkiv : H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. [in Ukrainian]
- Hrynova, V. M., Karpova, L. H. (2011). *Profesiina kompetentnist uchytelia: sut, struktura, umovy formuvannia* [*Professional competence of the teacher: essence, structure, conditions of formation*]. Kharkiv : Vyd-vo Virovets A. P. "Apostrof". [in Ukrainian].
- Hrynova, V. M. (2015). Pedahohichna kultura maibutnoho vchytelia – orhanizatora mizhkulturnoi vzaiemodii shkoliariv. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. K.D. Ushynskoho* [Pedagogical culture of the future teacher - organizer of intercultural interaction of schoolchildren. *Scientific Herald of the Southern Ukrainian National Pedagogical University named after. KD Ushynskogo*], 1, 130-133. [in Ukrainian]

- Potie L. (Red.). (2010). *Zhyva biblioteka "Initsiatyvy Rozmaittia" : posibnyk dlia orhanizatoriv* [Living Library of Diversity Initiative: Guide for Organizers]. Kyiv: TOV "Inzhnirynh". [in Ukrainian]
- Radul, S. H. (2014). *Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia inozemnoi movy u protsesi profesiinnoi pidhotovky*. (Dys. ... kand. ped. nauk) [Formation of intercultural competence of the future teacher of a foreign language in the process of professional training. (Thesis for a Degree Candidate of Pedagogical Sciences)]. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. [in Ukrainian]
- Samoilenko, N. B. (2103) *Mizhkulturna kompetentnist maibutnikh fakhivtsiv humanitarnoho profiliiu* [Intercultural competence of future specialists in the humanitarian field]. Kyiv : Ribest. [in Ukrainian]
- Chjornyj, E. V. (2010). *Psihologija modelirovanija polikul'turnogo obrazovanija* [Psychology of multicultural education modeling]. Simferopol' : Sonat. [in Russian]
- Yuryeva, K. A. (2004). Deiaki aspekty formuvannia polikulturnoi kompetentnosti pedahoha. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [Some aspects of the formation of the multicultural competence of the teacher. *The image of a modern educator*], 10(49), 55-57. [in Ukrainian]
- Yuryeva, K. A. (2009). Kvalimetrychna model rezultatyvnosti etnopedahohichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Ser. 17. Teoriia i praktyka navchannia ta vykhovannia* [Qualimetric model of the effectiveness of ethnopedagogical training of future teachers of elementary school. *Scientific journal of NP Drahomanov NPP. Ser. 17. Theory and practice of teaching and education*], 13, 214-220. [in Ukrainian]
- Yuryeva, K. A. (2011) Interaktyvni tekhnolohii v etnopedahohichnyi pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly* [Interactive technologies in ethnopedagogical preparation of future teachers. *Psychological-pedagogical problems of rural school*], 36, 154-161. https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/36/visnuk_24.pdf [in Ukrainian]
- Yuryeva, K. A. (2013) Innovatsiini aspekty pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do profesiinnoi diialnosti v umovakh etnokulturnoho rozmaittia suchasnoho suspilstva. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Ser. 17. Teoriia i praktyka navchannia ta vykhovannia* [Innovative aspects of preparing future teachers of elementary school for professional activity in conditions of ethno-cultural diversity of modern society. *Scientific journal of M. Drahomanov NPU. Series 17. Theory and practice of teaching and education*], 22, 174-179. [in Ukrainian]
- Yuryeva, K. A. (2012). Mizhnarodnyi kontynhent studentiv universytetu yak seredovyschchnyi faktor osobystisno-profesiinoho stanovlennia maibutnikh pedahohiv [The international contingent of university students as an environmental factor of future teachers' personal and professional development]. In V. M. Efimova (otv. red). (2012). *Mezhdunarodnoe sotrudnichestvo v obrazovanii v uslovijah globalizacii* [International cooperation in education in the context of globalization] (ss. 401-410). Simferopol' : Aprel'. [in Ukrainian]
- Yuryeva, K. A. (2016). *Porivnialna etnopedahohika v profesiinii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv* [Comparative ethnopedagogy in the training of elementary school future teachers]. Kharkiv : Vyd. Rozhko S. H. [in Ukrainian]

- Yuryeva, K. A., Tishchenko, O. M. (2014). Kompetentsiia, kompetentnist, mizhkulturna kompetentnist uchytelia: sutnist i zmist. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty* [The sphere of competence, competence, teacher's inter-cultural competence: essence and content. *Means of educational and research work*], 42, 169-182. <http://oaji.net/articles/2014/982-1414764151.pdf> [in Ukrainian]
- Yuryeva, E. A. (2011) Interaktivnye tehnologii podgotovki budushhih uchitelej k professional'noj dejatel'nosti v polijetnicheskom obshhestve. In M. A. Aradzhioni & I. V. Brunova-Kaliseckaja (Ed.) *Preduprezhdenie nasil'stvennyh konfliktov v mul'tikul'turnyh soobshhestvah i formirovanie kul'tury mira* [Interactive technologies for training future teachers for professional work in a multi-ethnic society. In M. A. Aradzhioni and I. V. Brunova-Kalishetskaya (Ed.) *Prevention of violent conflicts in multicultural communities and the formation of a culture of peace*] (ss. 327-333). Kiev : ChP "Zoloti Vorota". [in Russian]
- Bedeković, V. (2011). Interkulturalna kompetencija cjeloživotnog obrazovanja nastavnika. *Pedagogijska istraživanja*, 8(1), 139-151.
- Bender-Szymanski, D. (2013). Interkulturelle Kompetenz bei Lehrerinnen und Lehrern aus der Sicht der empirischen Bildungsforschung. In von Auernheimer, G. (ed), *Interkulturelle Kompetenz und pädagogische Professionalität (Interkulturelle Studien)* (ss. 201-230). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Hrvatić, N., Piršl, E. (2007). Interkulturalne kompetencije učitelja. In N. Babić (ur.), *Kompetencije i kompetentnost učitelja* (pp. 221–230). Osijek : Učiteljski fakultet, Ukraine : Kherson State University Kherson.
- Lanfranchi, A. (2013). Interkulturelle Kompetenz als Element pädagogischer Professionalität – Schlussfolgerungen für die Lehrerausbildung. In von Auernheimer, G. (ed), *Interkulturelle Kompetenz und pädagogische Professionalität (Interkulturelle Studien)* (ss. 231-262). VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Гриньова Валентина Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової, дошкільної
та професійної освіти Харківського
національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
каб. 204-В, вул. Валентинівська, 2, Харків,
Україна 61168
Тел. +38(067) 765 43 25
ORCID ID 0000-0002-3027-4622
e-mail: kvn.grineva@gmail.com

Новіков Олексій Валентинович

викладач кафедри практики усного та
писемного англійського мовлення
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
каб. 303-В, вул. Валентинівська, 2, Харків,
Україна 61168
Тел. +38(050) 30 30 281
ORCID ID 0000-0003-2774-8476
e-mail: barnabynew@ukr.net

Юр'єва Катерина Анатоліївна

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри початкової, дошкільної
та професійної освіти Харківського
національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
каб. 229-А, вул. Валентинівська, 2, Харків,
Україна 61168
Тел. +38(050) 50 44 089
ORCID ID 0000-0001-6403-9973
e-mail: yuryeva.ka@i.ua

Hryniova Valentyna

Doctor of Pedagogical Sciences,
Full Professor,
Head of Primary, Preschool and Professional
Education Department of H. S. Skovoroda
Kharkiv National Pedagogical University
Room 204-B, 2, Valentynivska Str, Kharkiv,
Ukraine 61168
Tel. +38(067) 765 43 25
ORCID ID 0000-0002-3027-4622
e-mail: kvn.grineva@gmail.com

Novikov Oleksii

Lecturer of Practice of English Oral and
Written Speech Department of
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Room 303-B, 2, Valentynivska Str, Kharkiv,
Ukraine 61168
Тел. +38(050) 30 30 281
ORCID ID 0000-0003-2774-8476
e-mail: barnabynew@ukr.net

Yuryeva Kateryna

Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Professor of Primary,
Preschool and Professional Education
Department of H. S. Skovoroda Kharkiv
National Pedagogical University
Room 229-A, 2, Valentynivska Str, Kharkiv,
Ukraine 61168
Tel. +38(050) 50 44 089
ORCID ID 0000-0001-6403-9973
e-mail: yuryeva.ka@i.ua